

Szerkesztési iroda:

ari-utca, Lukács-ház 9. sz. alatt
balra, hová a lap szellemi részét
illető közlemények intézendők.
Bérmertelen levelek csak ismer
kezektől fogadtatnak el.

Kiadó hivatal:

Ethy Lipót könyvnyomdája, hová
a hirdetések, előfizetési pénzek és
kisdíjazás körüli panaszok bérmentve
intézendők.

ALFÖLD

POLITIKAI NAPILAP.

Előfizetési feltételek:

Helyben:	Vidékre:
Egész évre 12 ft	Egész évre 14 ft
Fél évre 6 ft	Fél évre 7 ft
Negy. évre 3 ft	Negy. évre 3,50

Hirdetmények díja:

6 hasábos petitser egyszerű hirdetésnél 6 kr. a minden következőknél 4 kr. Bélyeg-díj külön 80 kr. Nyit-tér sora 15 kr.

Ad audiendum verbum.

P e s t, szept. 13.

(a.) Andrassy Gyula gróf miniszterelnök diszterme tegnapelőtt egy ép oly ünneplés, mint ritka esemény színhelye volt. Jekelfalussy, székesfehérvári püspök jelent meg ott, hogy a miniszterek jelenlétében a miniszterelnöktől, mint ő felségének, Magyarország apostoli királyának megbízottjától a rosszalás és feddés kifejezését hallja amiatt, hogy a magyar királyok tetszvényjogának tekintetbe nem vételével, sőt a kormány egyenes tilalmának dacára kihirdetett a vaticani zsinat által dogmává emelt pápai csalhatatlanságot. A püspök — ur megörve hallgatta végig a kegyelmes királyi leiratot, röviden kinyilatkoztatta, hogy alveti magát ő felsége akaratának s ezzel nyugodtan hazament, mint ha a dolog nem is őt érdekelte volna.

Véget érhetett-e ezzel ama nagyfontosságú ügy, mely nem állt kevesebből, mint az ország törvényerejű szokásainak megsértéséből? Eleget tett-e a közjogerületnek azon büntetés, melylyel Jekelfalussy ur sujtattot? Mindezekre határozottan tagadólag kell válaszolnunk. A placetum nem más, mint praeventiv rendszabály, olyan intézkedés, mely bajok és hátrányok előzetes megakadályozására alkalmaztatik. Ezen praeventiv intézkedés a csalhatatlansággal szemben kielégítőnek, hatékonynak nem bizonyult: a betiltott hitelv kihirdetett. A baj tehát már meg van, s most repressiv rendszabályok szükségesek, ha hatását minduntalan érezni nem akarjuk. Repressiv rendszabály-e az „audiendum verbum”? Meg vagyunk győződve, hogy a legfelsőbb királyi rosszalás mindenkire mély hatást teszen, mindenkire, kiben a monarchicus érzelem vagy általában a törvények iránti tisztelet ki van fejlődve, ki a jog szent tekintélyének befolyása alatt áll.

Meg vannak-e azonban e sajátságok oly férfiuban, ki demonstrative szegte meg a törvényszerű magyar szokásjogot, ki a törvényes kormány rendeletét tisztelettel (vagy a nélkül, az mindegy) ad acta tette? Jekelfalussy püspök urban ugylátszik nem igen találhatók amaz előfeltételek, melyek mulhatlanul megkivántatók ama személyben, kinél azt akarjuk, hogy az audiendum verbum regium komoly szertatása mély és következményekkel járó tettekben nyilvánuló hatást gyakoroljon. Ha Jekelfalussy urra a királyi rosszalás valóban mély hatással volt, úgy saját részéről nem tehet mást, mint vagy visszavonja a kihirdetett dogmát, — mi ma már lehetetlen — vagy pedig alásáról azonnal lemond. Más alternativa nincs, s miután Jekelfalussy ur a kapott dorgálást egyszerűen zsebre rakja, azt mutatja ki, hogy a reá mért büntetés nemcsak el nem hártja a csalhatatlanság kihirdetéséből folyó bajokat, de őt magát sem sujtja az elkövetett törvényszegésért, mert nincs lekülletéhez alkalmazva.

Mindezekből az látható, hogy a kormány az audiendum verbum ezerimóniájával a csalhatatlanság kérdésében eddig még tulajdonképen semmit sem tőn s így eredményt sem mutathat föl. A kormány hibásan számít, midőn azt hiszi, hogy a képviselőház a történekekkel megleszen elégedve s az ügyet befejezettek tekintendi. Az audiendum verbumnak csak akkor lehet értelme, ha a megindítandó per, vagy komoly actió első jelenetét képezi. De ha Pauler ur a kérdés megoldásának veszi azt, olyan praecedent alkot vele, mely sajtósági viszonyaink közepette rendkívüli veszélyeket vonhat maga után. Az állampolgárok jogainak egy részét nem a világos törvény, hanem a törvényerejű szokás biztosítja, ez vonja a határt a „szabad és nem szabad” közt. Ha most Jekelfalussy példát

ját követve, nemzetiségi izgatónk is az ő nyomaiba lépnek, ha a kormány tilalmait ad acta téve épen ellenkezőleg járnának el, mint a törvény végrehajtója: a kormány követeli, Magyarorszában az anarchia oly viszonyu terjedelmet öltene, mely az állami létel alapjait forgatná föl. A kormány ne csináljon martyrt Jekelfalussy urból, az ügyet ne fujja föl katolikus kérdéssé, de utasítsa vádlottat amaz utra, mely a politikától egészen független: a bíróság elé, kinek határozatában az egész ország meg fog nyugodni.

— Az „audiendum” viszhangja a „Magyar Állam” hasábjain épen olyan, mint aminőnek lenni mi gondoltuk. Az „ünneplés” a főpapságközlönye ép oly „ritkának, mint végzetesnek” mondja; sajnája, hogy a lapok értesüléseiből kimaradt azon körülmény felemelése, hogy a rendszabály a székesfehérvári püspök ellen a magyar cultuszminiszterium hivatalos előterjesztése folytán fogantatosított; végül pedig kifejezi azon meggyőződését, hogy a fehérvári főpásztor „buzgó eljárását” habár hallgatagon is, az összes magyar püspöki kar solidaritása támogatja, s hogy a katolikusok tisztelete és ragaszkodása ő méltóságá iránt ezen esemény folytán osztatlanul emelkedett.

Fiume, szept. 13. A városi képviselőtestület a mai ülésében egyhangulag elhatározá, hogy a Lloyd kérdésében emlékiratot terjeszt az országgyűlés elé, melyben ragaszkodni fog ahoz, hogy a Lloyd szerződésének meghosszabbítása csak 1873. végeig engedjék meg; addig azonban — kivéve némely, a Lloyd által teljesítendő szolgáltatásban felhozott változtatásokat — a kormány utasítatik, tegye meg a szükséges intézkedéseket, hogy időközben egy különleges nemzeti hajózási társulat alapítsák. — Együttal a képviselő-testület óvat tesz a netán szándékolhat évi meghosszabbítás ellen.

Bécs, szept. 13. A mai „Wiener Ztg.” következő kinevezéseket közli: Gr. Chotek ideiglenesen Csehország helytartójává; Helfferstorfer apát Alsó-Ausztria tartományi marschalljává, helyettese Felder polgármester; — országos kapitányokká választatták: Felső-Ausztriában: Gr. Falkenhayn, helyettese Handel; Salzburgban: Veisz orsz. törv. elnök, helyettese: dr. Halter; Tirolban: dr. Rapp; Stíriában Kaiserfeld Mór; helyettese: Naupauer; Karinthiában: gr. Goesz; helyettese: Jessernig polgármester; Krajnában: dr. Razlag; Csehországban országos főmarschall: hg Lobkovitz; Morvában: hg Salm-Reiferscheid; helyettese: dr. Neulitzke; Sziléziában: gr. Khuenburg, helyettese: dr. Ditt-rich.

Román lapszemle.

Az erdélyi „Gazetta Transylvanie” írja: „Néhány nap mulva a pesti országgyűlés ismét megkezdte tevékenységét, s a fiúncz törvényeken kívül napirendre kerülend a törvények törvénye is a jogok joga is, a választási törvény, mely minket erkölcsileg megölt, s azt szűlé, hogy az egész magyar törvényhozásból még nevünk is eltöröltetett.”

„A méltányosság és egyenlőség erejétől valónk áthatva 1848-ban, midőn országgyűlési törvényzikk által mint nemzet és vallásfelekezet egyenjogúaknak voltunk kinyilatkoztatva; Jupiter azonban egy oly törvény járma alá dobott, mely nevüket meg sem tűrte lapjain. Ezen nagy fájdalom mely sebet ejtett az erdélyi románok érületén, mely pusztá igérettel nem hegeszthető be. 1863-ban, midőn az Erdélynek Magyarország-gali unióról szóló törvény elfogadtatott, az erdélyi román követek elég erélylyel küzdöttek a politikai nemzeti jogokért; mindazonáltal az erdélyi román nemzet arra kárhoztatott, hogy nevét se lássa azon törvénybe, mely neki — mint politikai egyenjogu nemzetnek — sirját ásta meg. Most újra itt lesz a választások ideje, következésképen a választások előtti fraternizálások is napi rendben vannak.

Ismét sokféle igéretet fognak tétetni, de ha előbb országgyűlési trvzikk által el nem ismertetik politikai nemzeti tökéletes egyenjogunk, mit használn nekünk egy bármily széles alapu választási törvény is egyebet annál, hogy 2-3-10 követünkkel több piruljon akkor, midőn ők nemzeti jogot, nemzeti intézeteket fognak követelni stb. A románok képviseltetése a pesti országgyűlésen — egy csep a tengerben; a többséggel szemben ők semmit sem vívhatnak ki; aztán a többség kegyőtől mit lehet mást várni mint az ignorálásnak és magyarizálásnak eddigi boldogságát és felvirágzását. Ha Erdély, Magyarország koronája alatti uniója mellett is, szerencsés lesz visszakapni or-

szággyűlést provincialis autonómiajával, legalább annyira, mennyi engedtetet a horvátoknak, vagy mennyi adatik a lengyeleknek és cseheknek az új egyezmények alapján: akkor egy szélesebb alapu választási törvényt a jóakaratu méltányosság — és a politikai nemzeti jogok országgyűlési biztositásának foglójával fogjuk tekinteni. Ezenkívül minden egyéb haszontalanság, s gyermekeket ámitó mesebeszéd.

Sz. kir. Arad-város rendkívüli közgyűlése szept. 13 án.

Elnök Pászthory Ferenc a rendes időben megnyitja az ülést. A városatyák szép számmal jelennek meg.

Legelőször is a közgyűlési jegyzőkönyvek hi-telesítették.

Ezután elnök bemutatja a magyar orvosok és természetvizsgálók egylete által az idej nagygyűlésnek Aradon volt megtartása alkalmából a város részére adományozott díszplédányát a fiúme XIV. nagygyűlés munkálatainak. Köszönettel vétetik és a városi levéltárban elhelyeztetni rendeltetik. — Elnök feleslegesnek tartja a nagygyűlés lefolyásáról jelentést terjeszteni be, miután ez a lapok közleményeiből ugys eléggé ismeretes.

Úgyancsak elnököl helyettes-polgármagy jelentést tesz a két új Maroshidnak leendő építése tárgyában, szept. 2-án Erkövy, miniszteri osztálytanácsos ur elnökle alatt megtartott értekezletről. Ez értekezleten képviselve voltak mind az érdekllett felek; nevezetesen Arad-város, Temes megye, az új-aradi uradalom, Új-Arad-város, a kinostári igazgatóság és az Arad és Új-Aradnak közvetlen összeköttetésére tervezett vashid építést végett már megalakult részvénytársaság. — Az értekezlet constalát annak szükségességét, hogy a Maroson két hid építtassék, egy a várral való közlekedés fentartása, a másik Aradnak Új-Araddal egyenes összeköttetése végett. A kormány képviselője részéről tett azon propositió, mely szerint a várba vezető hid az Eötvös-utca irányában lenne építendő a szakértők által el nem fogadhatónak véleményeztetett, miután ha a Maros ezen a helyen összeszorítottatnék, minék a hid ide építése esetére meg kellene történni, — a város ezen része a gyakori áradások veszélyeinek volna kitéve. Ennek folytán az értekezlet abban állapodott meg, hogy a jelenlegi hid most egyelőre kijavíttassék az új pedig ennél valamivel lejjebb építtessék.

Az Új-Arada egyenesen vezető hid helyeül a hajó-utca szélétől az Új-Arad nagy utcája felé irányuló vonal jelöltetett ki.

A várba vezető hid fából fog építtetni; a másik azonban vashidnak van tervezve.

Az értekezletről felvett jegyzőkönyv felterjesztetett a miniszteriumhoz, ahol a két hid tervezeti és a költségvetési előirányzatok el fognak készíttetni.

Hogy kinek engedjék át a vashid építése, az még nincs eldöntve. Erkövy az e czélból alakult részvénytársulattal ugyanaz nap délután külön értekezletet tartott.

E jelentés tudomásul vétetik.

Felolvastatik a küldöttségi-jelentés a Szarazér és ezzel a Holt-Marosnak folyóvá tételére tárgyában szeptember 4-én Ürményi királyi biztos által megtartott értekezlet eredményéről. Ez értekezletről a pesti és a mi lapunk is részletes tudósítást hoztak, miért is nem tartjuk szükségesnek a jelentést olvasóinkkal bővebben ismertetni. E jelentésben az hozatik javaslatba, miszerint választassék egy küldöttség, melynek feladata leendő kimutatást készíteni, hogy mily terület fog a Holt-Maros folyóvá-tétele által ármentosítottatni, vagyis, hogy mily előnyei, de másrészt mily hátrányai is leendnek ennek a városra nézve, — és meghatározni azt is, hogy mily összeggel járulhat a város a torni kiviteléhez.

E javaslat rövid vita után, melyben Árkay Jakab főmérnök nagy tetszéssel fogadott beszédében az ügy állásáról kimerítő és megnyugtató felvilágosítást adott, — elfogadtatván, a küldöttség Vörös Pál, Árkai Jakab, Parecz György, Molnár, Spilka, Hercska és Kishalmi urakból alakított meg.

A miniszterium leküldi azon felfolyamodványt, melyet több városi polgár, a város részéről a színház és városház építése végett felveendő kölcsőre vonatkozó közgyűlési határozat ellen terjesztett fel. Kiadatik a főjegyző és főügyésznek, hogy a közgyűlés határozata mellett felhozott indokok alapján a czáfoló felterjesztést elkészítsék.

Felolvastatik Dáni Ferenc főispán átirata, melyben a szervezési közgyűlést szept. 18-ra, jövő hétfőre összehívja.

A cholera-járvány ellen teendő óvintézkedések tárgyában, a dr. Aradi elnökle alatt, Tanfi, Darányi és Kishalmi urakból álló bizottság által készített dolgozat, mihez tartás végett kiadatik az egészségügyi bizottságnak.

Az építési-bizottság jelentése Ackermann

Mihálynak, a bárány-utczának a főterre szögellő végén építendő házát illetőleg, — mely szerint a régi háztelekből 3 lábnyi szélességű tér volna a bárány-utca hosszában, ez utca szélesítése végett elvágandó, illetőleg a tulajdonos által átengedendő a város részére, — azon feltétel mellett fogadtatik el, hogy a tervezett ház építése 1872-ik év tavaszán megkezdessék.

Ambrus Pál kérelme, egy városi üres telek eladása iránt, elutasítottatik.

A városnak szükséges ölfa szállítására megtartott árlejtés, a gazd.-szék jelentése alapján jóváhagyatik.

A napirendre tűzött többi ügy, az idő előhaladtá, és több képviselőnek eltávazása folytán nem intézethetett el, és ezek a hétfői közgyűlésen fognak felvételni.

Az ülés vége 7 órakor.

Külpolitikai szemle.

— A lezajlott francia-német háboru történetének megírásához igen érdekes felvilágosításokat szolgáltatnak azon művek, melyeket a vidéki hadsereg volt parancsnokai ezek működéséről tesznek közzé. Faidherbe, Chanzy, Freycinet munkái után legközelebb Bordone Garibaldi vogesi hadserege vezérkarának főnöke, — továbbá Denfert Belfort hős védője adnak ki röpiatokat, Bordone dolgozata három közleményben fog megjelenni, melyek külön-külön „Dole”, „Autun” és „Dijon” czimet viselendik. E mű a vogesi hadsereg működését esetenlődi, megalakulásától kezdve a fegyverszünet megkötéséig. Bordone művét Garibaldi tábornoknak ajánlja fel, és pedig a következő szavakkal:

„Engedje meg, ezen a vogesi hadsereg harczairól irt művet önnek ajánlanom. Ön oly rég szerepel a történelemben, miszerint nem gondolhatja senki, hogy ezelőm volna az ön hadidicsőségéhez egy új fejezetet adni. Tekinse ön ez ajánlatot, mint jelét a halának azért, amit hazámért tenni akart, és azon rendíthetlen odaadásnak, melyet ön ön iránt a vogesi hadsereg valamennyi bajtársának nevében kijelentek.”

— A francia közvéleményt ez idő szerint a párisi erődök kiürítése foglalkoztatja. Szombaton este 5 órakor Manteuffel tábornok, a német occupationalis sereg főparancsnoka, egy hadsegéd kíséretében Versaillesbe ment, s azonnal Thiers urat látogatta meg. Látogatásának czélja volt a francia kormányt hivatalosan a párisi erődök kiürítésének megkezdéséről értesíteni. Másnap délután Remusat külügyminiszter Arnim gróf német követetől sürgőnyt kapott, melyben értesítettik, hogy Vilmos császár Páris északi erődjeinek, a Seine-et-Oise, Seine-et-Marne és Oise Párisal határos megyéknek közvetlen kiürítését elrendelte. Ezen vidékeken a kiürítéshez szükséges előkészületek már szombaton reggel megtétettek. St. Denis mindaddig megszállva marad, míg a németek összes hadi sereze az északi és keleti erődökből el nem szállítatik. A kiürítés keresztül vitele körülbelül két hetet vesz igénybe.

A szeptemberi kormány működése felett itélő commissió csütörtökön hallgatta ki Gambettát. Mac-Mahon és Faidherbe tbnokok szombaton állanak elé. E commissió különben csak comedia, a melyben az illetők egymást kölcsönösen elámitják.

A nemzetgyűlés különböző bizottságaiban érdekes viták folynak. A Target által a nemzetgyűlés elnapolása ügyében beterjesztett indítvány tárgyalására kiküldött bizottság, hosszas viták után elhatározta, hogy a szünetidő deczember 4-ig tartsanak. Ezen határozatával eleget akart tenni Thiers óhajának, ki három havi szünetelést akart. Azon huszonöttagu bizottság összeállítására nézve, mely a köztársaság elnökét a nemzetgyűlés szünetelése idején támogatni, illetőleg ellenőrizni fogja következő egység jött létre a pártok közt: A jobboldal a baloldal s a közép egyenkint nyolcz-nyolcz tagot választ, a huszonötödik tagra nézve pedig megállapodás nem történik. Az ilyképen összeállított névsor a nyilvános ülésen vita nélkül fog elfogadtatni.

Egy francia lap, az „Avenir National” sajtóságos statisticáját állítja össze azon szavazásoknak, melyek Ravinel indítványa s a beadott módosítványok felett végbementek. Azon 305 képviselő közzött, ki Páris decapitalisatója, állítólag a minisztereknek Versaillesba költözése mellett szavazott 155 aristocrata (herczeg, marquis, gróf és báró) s egy apát van. A jámbor Ducrot és Trochu tábornokok szinte az antipárisiak részén voltak, mi igen természetes. Ha nem tudták a várost megtartani, mint tábornokok, nem igeu szeretnek oda visszatérni mint képviselők.

Chasseloup, Laubat, Daru, Mayne, Buffet, Plichon egykori császári miniszterek, valamint a nemzetgyűlés bonapartistái szinte Páris ellen szavaztak. A Ravinel indítványának második pontja ellen, mely minden közigazgatási hivatalnok azonnali Versaillesba való költözését kívánta, a többek közt Thiers s a nem szavazó Larcy kivételével a

többi jelenlevő miniszterek szavaztak. Duchatel módosítványa feletti szavazásban, mely azt akarta, hogy az 1872. január elsején a kamra és a kormány Párisba visszatérjenek, Thiers s a miniszterek nem vettek részt, kivéve Larey-t, ki ellene szavazott. Ellenben Thiers összes személyes jó barátai s Remusat miniszter fia a módosítvány mellett szavaztak.

A gastein-szalzburgi értekezletekről a „Times“ többek közt következő legokoskodók: Kétségkívül első, ha nem is egyetlen czéja a találkozásoknak, hogy Európának a vérontás és rombolás után a szükséges nyugalmat megadja. Békecsinálónknak ehhez a legjobb sikert kell mondanunk. Egy aggály azonban egészen természetesen lép itt fel: könnyen attól tarthatunk, hogy az elvek harcához térünk vissza. Az új szövetség, ha általában hatással bír, kevésbé egyik vagy másik állam, mint inkább gyermek-éveink öreg forradalmi dámonja ellen fog érvényesülni. Egy európai szövetség nem lehet más mint aristokratikus és monarchikus. A szent szövetség sokkal többre czélzott, mint elérhetett s valaha elért. Lehetősége, hogy másrészt ezen szövetség többlet fog elérni, mint a mennyit akar.

A „K. Z.“ is elismeri, hogy a gasteini értekezlet alkalmával nemcsak a külpolitika megszűszedése kelle lépésről lépésre vizsgáló szemmel áthaladni; ez ma már a béke fenntartásához nem elegendő. Ép oly fontos a nemzetek belső békejének megoldása. Ide tartozik a tőke és munka kérdése, melyet ma már egyszerűen erőszakkal elfojtani nem lehet. A lap azt hiszi, hogy a két állam kancellárja Gasteinban minden fölvetett pontra nézve egyetértésre jutott, különben az ischli találkozás csak futólagos jelenség lett, a salzburgi ünnepélyes entreuve pedig elmaradt volna.

A „Magd. Ztg.“ nem állhatja meg, hogy a következő irónikus megjegyzésekkel ne kísérje a tárgyat. „Bismarck herceg és Beust gróf tehát a socialis kérdést fogják megoldani. Ők nemcsak Marx Károly ügynökeire felügyelnek, az egyesülési jogra vonatkozó törvényeket a communistikus propaganda ellen fordítják, hanem azon mély bajok gyökerére esznek, melyekből a munkások elégtelensége, coalitiojuk és európai testvérisülésük ered. Ez mindenestre nagyon dicsőre méltó szándék és e mellett oly feladat, mely a legnagyobb államférfi generéje méltó. Nagyon kívánatos lett volna, ha Salzburtól nemcsak a béke megszilárdulását, hanem az emberi boldogság egy új korszakát is datálhatnók, a melyben a szegénység nyomora és a gazdagság keménysüvése megszűnnek, és nagy és kicsiny, mint testvérek ölelkeznek.“

Louis Blanc a kormány székhelyéről.

A nemzetgyűlés szept. 7-iki ülésében a kormány s a nemzetgyűlés székhelyének Versaillesban leendő állandósítására vonatkozó Ravinellé javaslat került tárgyalás alá, mely alkalommal Louis Blanc eme figyelmeztető beszédet tartotta a javaslat ellen:

Azon okok közül, melyek követelik, hogy Franciaország történeti és értelmi fővárosa parlamenti főváros maradjon, van több, mely fel sem hozható s több, a mely hiányosan fejtetett ki. Én ez alkalommal ezen okokat akarom megismertetni.

A legelső mindjárt azon krisishól veszi eredetét, melybe bennünket egy sajnálatra méltó háboru taszított. Ily körülmények között nem szabad elhittetnünk Európával s mindenek fölött nem Poroszországgal, hogy ellenséges szemmel utalodnak nálunk, mely a falvakat a város ellen győverzi. (Zaj jobbról.)

Meg kell mondanunk az idegeneknek, barátoknak úgy, mint ellenségeknek, hogy csatlakoznak, ha hazánk összetartása fölött kételkednek. Szükség,

hogy megtudják, miszerint nálunk nincsenek sem városiak, sem ruralisok, s hogy mi mindnyájan csak francziák vagyunk.

Nem igaz, hogy Franciaország egészen szemel néz Párisra s megveti Páris-t. Ez nem igaz, mert nem is lehetséges. Hat nem Franciaország-nak él-e Páris? Nem vonja-e Páris kebelébe az egész ország színevirágát? (Zaj jobbról.) Nem teszi-e Páris eme vonzeró a legfrancziább várossá? A főváros oly hatást gyakorol a tartományokra, hogy ha a nemzetgyűlés elválnék tőle, tekintélye csorbát szenvedne. (Zaj jobbról.) Vitaközössainkat a párisi sajtó csak nagyon későn, lanyhán, sőt közönyösen fogja ismerni. (Jobbról: annál jobb.)

És ha a figyelem csakugyan másfelé irányulna, ha például a párisi municipalis tanács a közönség kegyelme és figyelmében a nemzetgyűlés helyét foglalná el? (Zaj jobbról.) — Kiáltások: Ez a commune lenne! Igen, ez a commune uralma lenne, és épen ebben fekszik a veszély. Ez megérdemli, hogy komolyan gondolkozzunk fölötté. (Nagyon helyesen: jobbról.)

A nemzetgyűlés elszigetelvé magát Páris-tól, félek hogy elszigetelvé magát egyszerűen Franciaországtól is; alig lenne képes felfogni a közvéleményt, a melyet csak azon értelemmel telt légkörben lehet igazán megérteni. (Zaj jobbról.)

Már Bordeauxban felhozták volt, hogy Párisban egy zavarog kisebbség szab törvényeket Párisnak és Franciaországnak. De a párisi többség ellene van ezen kisebbségnek s minden esetre megérdemli pártfogásunkat. Miért nem telesszünk le tehát Párisban, hogy megvédjük őket a fenyegető kisebbség ellen? Vajjon békén fognak-e maradni a párisi rendszeretők, ha a törvények legfőbb öre eltávozik tőlök állítván, hogy Párisban bizton nem élhet. (Zaj jobbról.)

Veszélyes, uraim, ij okoskodással lépni a világ elé. Mit nyer a nemzetgyűlés tekintélye az ily okoskodással? mit nyer a kormány? Azt hinné az ember, hogy a jó polgárokat csak távolról lehet megvédeni. (Igen helyesen: balról.)

Hogy élénk izgatottság maradt fen azon sajnós események után, melyek Páris-t vére borították, az tagadhatlan. De fenyegeti-e ezen izgatottság a mi biztonságunkat? Nem. Mert valóban, mi-ben áll a helyzet? Védők nélkül áll e a nemzetgyűlés? Nem győzet-e le a felkelés? Nem biztosít-e beállítását a jövendő nyugalom iránt azon nyomor, amely a felkelésből származott?

Ha Versaillesban maradásunk azon okon lánsszanék alapulni, hogy a forradalom állandó Párisban és ha egy nemzetgyűlés nem ülésezne ottan biztosan, hitelünk vége lenne a világ előtt (Zaj jobbról.) — Igen helyesen: balról.)

És mit mondana Franciaország, ha azt látsszanék önk kijelentni, hogy nem lesz nyugodt mindaddig, míg Páris fenáll. — Cézanne képviselő ur bebonyítottá talán, hogy biztosabb lesz a nemzetgyűlés, ha Párisban marad? legkevésbé sem! Cézanne ur azt állította, hogy a forradalom sohasem érhető Versaillesba. De 1789. okt. 5. és 6-ik napjai megmutatták, hogy de bizony hozzánk jöhet s diadalmasodhat felettünk a forradalom. Legalább legyen logikánk! Versaillesban vagy nagyon távol, vagy nagyon közel vagyunk! (Nagyon helyes! balról.)

Mert világos, hogy ha az előttünk fekvő javaslat elfogadjatik, Párisban roppant izgatottság tör ki, s ki biztos bennünket azelln, hogy ez izgatottság nem fog Versaillesra s egész Franciaországra átharapózni (zaj jobbról.) A Brumaire 18-ka mint tudjuk Párisban készült és St-Cloudban hajtattott végre. Vajon lehetséges-e, hogy egy harmadik Brumaire 18-ka Párisban kezdődve Versaillesban végződjék.

Dréo képv. ur tegnapelőtt felemlítette, hogyan használta fel a boulognei és strassburgi összeesküvő május 31-két, s népszerűvé tevén magát

málni kívánja, ha szerkezetében hibák és hiányok vannak.

Az idén nem egy értelmes embert vitt Aradra ez a józan gondolat. Miután voltak, kik e gyűlésezt egyáltalán „nemzeti eszem izsomnak“ nevezték, s mások, kik a tudomány megalázását látván benne, tehetlen nagyozásukban sub rosa egy más, komolyabb, (talán pedánsabb) alakú gyűlés tervezésén törték a fejüket; míg más oldalról 14 gyűlés évkönyvei, monographiái, pályaművei s egész halmaz tudományos értekezése szölettek e gyűlésezés hasznos volta mellett: mindenestre elegendő ingerrel bírhattott, szemtől szemben megismertni egy ily nagy gyűlést, vizsgálni elemeit és eljárásait, s tárgyilagosan itelni meg horderejét. Magunkat is ez vezetett Aradra. Utközben még jobban nőtt bennünk az inger, midőn egy doktor, ki a közegészségi tanáchoz, különben pedig a tudomány „Demimonde“-jához tartozik, nagyhangon itélte el az egészet, mondván, hogy aki most Aradra megy, az már eo ipso nem szakértő. S hogy állítást — tehetsége szerint igazolva, ő maga nem is jelent meg. E hiány azonban nem volt érezhető, mert szerencsére, az aradi gyűlésen anyai jeles gyakorló orvos, ismeretes tudós s buzgó tanár gyűlt össze, hogy mind a köz-, mind a szaküléseket egészen érdekessé, s azt hisszük: hasznossá is bírták tenni.

Nem szándékozunk itelni az eredményt, melyet e gyűlés elért. Elmondta azt röviden a „Napi Közöny“, érinték a hírlaptudósok, s bőven fogja felsorolni az aradi nemzetgyűlés kiadandó „Évkönyve“. Mi ezuttal a gyűlés szerkezetének némely hibáit s egyszerűen az ily modoru összejövetelek jó oldalait fogjuk érinteni.

Félszeg szemponton áll az, ki oly vándorgyűlések eredményét akademiái vagy szakgyeleti mérték szerint latolgatja. A hol nincs meg a működés folyamossága, sőt a hol idő sincs elég az eszmék és új vívmányok részleges tárgyalására: ott a tudomány valami meglepő előbbviteléről szósem lehet. Amit a vándor gyűlésezés elé: az legfőbb hasznos eszmecsere, mely mindig a gyűlés keretén kívül teremtheti meg üdvös gyümölcseit. Továbbá kiválasztás, melynek elágazó horderejét jogos dolog volna kézzelfogható eredményekben mutatni föl. De a ki lát ily gyűlést: meggyőződ-

az általános népszavazás által, melyet visszaadott az országának, miként hajtotta végre államcsínyét? Vajjon alkalmat akarunk-e neki nyujtani, hogy elmondhassa: Ők provinciai városra akarták tenni Páris-t, s én a világ első városává fogom tenni? Mi, kik nem akarjuk a császárságot, ne játszuk az ő játékát se!

Csak az imént mondtam, hogy Párishoz nyulnunk igazságtalanság lenne, most pedig azt mondom, hogy egyszersmind veszélyes is; mert Párishoz nyulni annyit, mint Franciaország legjelentékenyebb segédforrását bántani.

Nincs ember, aki kevésbé volna forradalmár mint én; és ha republikánus vagyok az onnan van, mert a köztársaság jobb és a közrend biztosító.

Hozzuk municipalis törvényeket, léptessük ismét életbe a helyhatósági életet, hozzuk közforgásba a szívben pezszegető vért, de ne szakítsuk ketté a köteleket, mely a jelenlegi Franciaországot a régivel összekapcsolja. Ne fosszunk meg azon várost, melyet irigyltőlünk minden nemzet, mely a francia nemzetiségét alkotja, — főváros czimétől Vegyük tekintetbe azon dicsfényt, melyet hősiség vetett homlokára! (Zaj jobbról.) — Igen, igen! balról. Ne vigyük oda, hogy megtagadják tőlünk bizalmát, a midőn elvonjuk tőle a miénket, főleg ezen napokban, a midőn hazánknak legnagyobb szüksége van az egyetértésre! (Taps. — A baloldaliak s némely jobboldaliak a szónok köré sereglenek s kezét szorítanak vele.)

Franciaország pénzügyi helyzete.

La Bouilliere Franciaország jelen pénzügyi helyzetéről tett jelentést, a melyt vázlatilag olvasnánk elé nyujtani elég érdekesnek tartunk.

Az élénk táruult kép egyáltalában nem tündöklő, sőt inkább szomorú, azonban inkább a balsorsnak tulajdonítható. — Hogy a tényleges helyzetet megérthessük, szükséges 1870-re visszatérnünk.

Az 1869-ben a következő évre megszavazott kiadások 1812 millióra mentek; a háboru 1563 millióval szaporította ezt s így összesen 3375 millió volt az évi kiadás. E kiadások fedezése végett 1-ör beszédtük az eredeti budgetet, a melyből azonban csak 1530 millió jött be, kölcsön s más bevételek után még 1200 millióval megdolldhattuk ezt s így összes bevételetünk volt 2730 millió. Az évi kiadás tesz 3375 milliót s maradt 645 millió deficit.

1871-ki kiadásokra a pénzügyi törvény 1852 milliót szavazott meg, a melyt később 1771 millióra reducáltak. A háboru következtében 400 millió érték nélküli összeget, a mely 120 millió új kölcsön s más bevételekből ered, kellett ez összeghez csatolnunk. 1871. elején 986 millió új adóságnak volt. A béke szerződés következtében a háboru kárpótlása díjban rögtön 2 milliárdot kellett kifizetnünk, s így az 1870-ki deficittel az egész összeg lesz 3 milliárd és 631 millió.

Ez összeg fedezését eszközölték 1) a bank 1 milliárd 3 0 millió frank előlegével 2) a poroszoknak átengedett vasutak 325 millió franknyi értékével 3) 2 milliárd kölcsön által 4) a francia bank által kölcsönzött 200 millióval. E szükségletek ellenében actívumunk 3855 millió s így 224 millió még fenn marad, a mely a hitel anulatiojára fordítható. E törlesztés az 1871-ki deficitet 12 millióra olvasztja le.

A jelentést tevő de Bouilliere itt egy a körülmények következtében igazolható tévedést tett, a mennyiben százhuszonöt milliót ujolag felszámít, mint a melyet a bank a német háboru költségeire adott, holott ez összeg az összes 1530 milliónyi kölcsönben már benn foglaltatik.

A jelentés első része nem szól a polgárháboru által igénybe vett kiadások fedezéséről. — A második részben azonban 1870-re nem tekintenek

hetik róla. Összegyűl vagy ötszáz tag; azok közül szorosan véve alig van több százötven szakértőnél, s ezek közt is van a ki hátrább marad a másiknál; jön aztán egy csomó művelt ember, ki örömet szerez ismereteket; s végre egy másik csomó, melyet csakugyan nem egyéb hoz össze, mint a sokaság tarka volta s a kirándulások élvezete De a sokféle elem egyesülése mindig hasznal jár. A szakértők kölcsönösen tanulnak egymás eszméiből: a hátramaradtabb buzdulást kap; egy-egy ismeretlenebb jeles képesség kiválik, (mint most is, hogy csak egyet emlitünk: Rozsnyai Mátyás zombori gyógyás-erész, ki Fiumében pályadíjat nyert művével, most pedig a robbanó anyagokról tartott szabad, folyékony előadásával tünt ki,) a művelődni vágyók némi ismeretet visznek el magukkal a szakülésekről, melyeket — mint Aradon láttuk — nem szakértők is bősámmal látogatnak; s végre a csupán szórakozni jövő is szerez valami jó tapasztalást, ha egyebet nem, egy-egy hazai vidék ismeretét.

Meglehet, szobatudós szempontjából mind ez nem sok eredmény. De ha mégis sokkal több, mint ha semmi se volna.

Aztán nincs gyűlés, melyen valami jó és hasznos eszme ne születnék. Nem is emlitve az orvosi szakba vágó indítványokat, emlékiratokat, stb. csak a társadalmi szakosztály ama mostani pályakérdését emlitjük ki, mely a babona elhárítására czélzó könyv megírására vonatkozik. Ha e pályázatnak jó eredmény lesz, t. i. ha egy oly (minden nálunk szokásos népmagyelvre lefordítandó) könyv fog napvilágot látni, mely meggyőzi a népet, vagy annak csak némely részét is, mostani babonái, karuzosításai, vakonhiit balszokásainak esztelenségéről és káros voltáról: akkor az aradi nemzetgyűlés ez osztálya már magában is sokat, sőt eleget tett a népügy érdekében.

A nemzetgyűlés nyilvánosabb részének földadata: a természettudományi ismeretek népszerűsítése, s örvedetes, hogy a közüléseket Aradon is mily érdekeltséggel látogatták. A színházban 7 értekezés volt, melyeket örömet hallgathattott a közönség. Nem volt ezekben valami sok új tartalom, szakmai ereditéség; de megfeleltek a czélznak, t. i. terjesztettek egy csomó ismeretet, s bizonyára nem egy hallgatónban ébreszték föl a vágyat; e tárgyakkal

többé. Az 1871-dik év elején a bevétel 772 millióra számítottott. Midőn a rectificatiók megtörténtek, az összes kiadások 3197 millióra tétettek, ide értve a pénzügyi és adósági (690 millió) kiadásokat, összesen 1131 millió s a hadügyminiszterét 1205. E számításban a világhosság végett a rendes és rendkívüli budgetet egyesítettük. Ez összes kiadás fedezésére fordítani kell a rendes bevételből 1642 milliót (s így hatvan millióval többet, mint júniusban határozották) és 1508 millió más bevételét. Ez utóbbihoz tartoznak a bank 772 milliója, a két milliárd kölcsönből fenmaradt négysszáz ötven millió s végül 224 millió, mely a két milliárdon felül előleg bevetetett, s a kölcsönös költségei fedezésére van rendezve. Megemlített, hogy az emlitet 450 millió azon összeg, mely az átadott vasutak 325 milliónyi értékéből s a bank által a németeknek fizetett 125 millióból van összetéve.

A kiadások 3197 milliónyi összege teljességgel végett a 3150 milliónyi bevételhez még 47 milliót kellene toldanunk. Reménylik azonban, hogy ezt a kölcsönvétel költségeiből megkimélhetik. 6 millió amortisatiójáról e tervezet után lehetne szó; a többi azonban még függő adósság leand, mert a 224 milliót épségében kell megmgyánuok.

Az 1871-ki budget, melynek lényeges részeit itt közöltük, komoly gondolatokat költ föl. 1872-ben a közadósság 723 millió kamatu leand. 1871 ik év eredeti budgetje 363 millió kamattal egy fév-év alatt egészen meg lett kettözve. 1830-ban volt 164 millió, 1848-ig 12 millióval több, 1852-ig 54 más millió, végre 1852—1871 a többi 103 millió. A budget is óriásilag emelkedett, 1830-ban 981 millió volt; 1848-ban 1446 millió; 1851-ben 1434 millió; 1870-ben 1852. 1872-ben igen valószínűleg már 2500 millió körül leand. E szerint az adó ez évben átlagosan 650 millióval emelkedett. „Azonban — így fejezi be jelentését — „az adó javulás egykor politikai javulás is leand s a nyert vereség emlékeztetni fog az óvatos előhaladásra s az új életre.“

A conservatívok és a munkáskérdés Németországban.

A német conservatív feudalis párt elismert közlönye a „Neue Preussische Ztg.“ több nap óta folyton a munkáskérdést bolygatja s az így megoldására javaslatokat tesz. Közzegadással szempontból a javaslatok alig érnek egy pipa dohányt, de politikai szempontból azert figyelemre méltók, mert ama családokkal ismertek meg bennünket, melyekkel a Junkerthum a munkásosztályt hálóiba akarja keríteni. Mint e javaslatok valódi becének megítélésére példal szolgálhat a kereszties usjag tegnapi vezérézikke, mely az ide vonatkozó feudalis program egyik részének tekinthető.

E czikk nem kevesebbet kíván, mint az iparüzet kezeljából alakuló részvénytársaságok betiltását. A czikk magát a nagyipart nem tartja veszélyesnek, a meddig az egyes emberek kezében van (hisz a feudalis főuraknak is vannak nagy gyáraik.) Itt — okoskodik a lap — nem a tőke áll a munkával, hanem a mankaadó áll a munkással szemben, miből a munkásokra hátrány nem háromolhat. (?) A részvénytársaságoknál ennek ellenkezője történik.

Itt a személyiség egészen elnyomatik, a tőke mint ilyen áll szemben a munkával. „Darum fort mit den Actiengesellschaft!“ kiált fel embersezerető fájdalomában a feudalis lap. Ha pedig — okoskodik tovább — az állam ily gyökeres kurára nem vállalkoznék, akkor legalább a részvénytársaságoknak is személyes jellemet kölcsönözön vagy más szóval, minden részvénytársasághoz állami biztot nevezzen ki, ki a társasággal szemben az állam és a munkások érdekeit a leghatékonyabban képviselje, s a társaság költségén a munkások gondját viselje.

bővebben is megismerkedni. Mindenütt ily utakon terjed a komolyabb műveltség, s ha a „Természet-tudományi Közöny“-nek ma már nálunk is széles olvasó köre van: arra bizonyára az Aradig lefolyt tizenegy „nagygyűlésnek“ szintén jelentékeny befolyásuk volt.

S ily nemü lassu, de hatékony eredmények után, bizony el lehet nézni e társulási árnyoldait. Mi is jól láttuk, hogy nem mind arany volt, a mi fényt; vettük észre, hogy a tudományosság táblabirái (vagyis az új haladósoktól elmaradt férfiak) sok helyet foglaltak el itt is, sajnosan nélkülözünk számos jeles természetűdöst, kikért szivesen odaadhattunk volna akár százat a tagok névsorából; de mivel sehoh a világon nincs fény árnyoldal nélkül: a társulás sok jó oldalalért is elnézhető lehetünk a félszágégek és hiányok iránt.

Az, hogy mindenki tag lehet hat forintért, a társaságnak tarka demokratikus szint ad. Tény, hogy e szervezet a címnek nem felel meg, mert sok tag van, ki sem orvos, sem természetvizsgáló. Jobb volna tehát egy általánosb czim: például „A természet barátok nagygyűlése“. Mivel azonban a mai névnek már mintegy történelmi jelentősége van, s mivel a nemzetgyűlés tényleges szerepedését mégis csak orvosok és természetvizsgálók viszik: maradhatunk a régi névnél, melyre talán még ez intézmény feleldetlen alapítója, dr. Bene maga keresztelé. Volt egy értekezlet Aradon is a végett, hogy nem kellene-e változni a szervezetnek? Például, hogy lehesse-e továbbra is tag mindenki, qualificatio nélkül? De mivel helyes qualificatiót kitalálni igen nehéz, másfelől pedig mivel a nemzetgyűlések fenntartására minél több részvévőre van szükség: maradtak a réginnél. Ugyis a dilettánsok csak a nemzetgyűlés staffage-át képezik. Aztán még állandó irodalmi és tudományos társulatoknak is, (mint a történelmi, természettudományi s Kisfaludy-Társaságnak.) lehet — habár csak partoló — tagja bárki is, a nélkül, hogy szakmaretéről vizsgát kellene letenni. Igaz, hogy a tudomány méltósága nyerne tán vele, ha e nemzetgyűlés mind szemeszedett tudósokból állna: de semhogy e jó társulás megszűnjék: inkább nyissanak tág kaput mindenkinek, kivált miután ugy is csak tisztességes emberek lépnek be rajta.

TÁRCZA.

Az aradi vándor-gyűlés után.

(y. y.) Gondolom, Paul de Koek mondá: hogy két nő barátsága nem egyéb, mint összeesküvés egy harmadik ellen. Elég szelleműs mondat, mely azonban inkább illik a diplomatákra és doktorokra, mint a hölgyekre. A „figulus figulum odit“ általános telebaráti sajtósága ugyan mindazon osztályok és körök tagjainak, kik egy uton törekednek hirtét és kenyéret; de legkirívóbb vonásunkit domborodik ki ama tudomány faj némely egyéneinél, mely a szenvedő emberiség testi bajainak szenteli életét. Ha e különben oly nemes foglalkozásu férfiak egynéhányának megtetszik valamely eszme, terv, vállalat vagy rendszer: ez már magában is elég arra, hogy rögtön kollegák egy cliqueje alakuljon, mely ugyanazt az eszmét, tervét vállalatot vagy rendszert halálisan gyűlölje. Ha támad az emberiség javára egy-egy természeti lángelme: mindjárt megindul a maj ostrom is. Hisz a szegény Priesznitzet is majd becuskatták, most meg már Dal-Cin asszonyt szeretnék megkövezni.

A mely osztály fenekén ily forrongó elemekből áll az iszap: ott hamar kap s urat a legjobb intézmény is. Csoda-e tehát, ha a magyar természetvizsgálók és orvosok vándorgyűlésezésének is épp orvosi körökben elég ellensége van, midőn csakugyan tény, hogy e gyűlések szerkezetében létezőnek hibák, s eljárásai ellen szintén lehet tenni elég kifogást? Helyén van tehát ellenük a kritika, bármily keményen legyen is, mert hiszen valamint „errandó discimus“, ép úgy „virgandó crescimus.“ Botolva tanulunk és verve növünk. De midőn jóakaratu kritika helyett az idelettség fészkelődik s a szerénytelenség ágaskodik egy oly régi intézmény ellen, hogy a józan közvélemény ily epés személykedés ellenében oltalma alá vegye magát az ügyet, s tartsa fenn, ha lényegében jó, s refor-

* E czikket V ad n a i Károly a „Hon“ számára írta, de a benne foglalt életre való eszmák s igazságok megérdemlik, hogy mindé itt hazánkban figyelemre méltattassanak. Szerk.

Ezzel azután a munkás mozgalom minden bizonnyal meg lenne gyógyítva. Ha a feudálisok csakugyan a részvénysársaságok megszűnését tekintik egyedül mődnak a kérdés megoldására úgy javaslatuk megvalósításával körülbelül elérnek céljukat; ily viszonyok közt a részvénysársaságok maguktól megszűnnek. Hogy velük a munkásmozgalom is véget érne — azt a közgazdasági fejlődés törvényeinek és történetének minden ismerője kezen tudagni fogja.

A pesti nemzeti színház tűzveszélyben.

Pest, szept. 13.

A tűzoltók riadója ma esti 6 órakor a belváros lakóit azon rémhírrel csodította akerepesi- és országút felé: a színház ég. Szerencsére e hír ily kiterjedésben nem volt való; színházunk nem égett, de e perczen, midőn e sorokat írjuk, aggasztó tűzveszélyben forog. Az országúti színházi épületben, mely a színház hátsó részével határos, a harmadik emeleten, Lehman festő műhelyében, eddigelé ki nem derített okokból tűz ütött ki. A két gyertya, mint festék, couliszák, vászón, rajzpapír stb. a tűz gyors terjedését eszközölték, úgy hogy mire az első tűzoltótelep a helyszínre ért, a lángok már átsaptak a fedélzeten. A színház egy tűzfal által fogva össze e hátsó épülettel, mely tűzfal ablakokról feccskendővel óvják a színházat. A tűz az északi szél által hajtva egyelőre a színházról eltérő irányban látszott terjedni. A tűzoltók az utczára dobák a házban levő könnyű gyanyagokat. Daczára e dobálódzásnak az erélyes feccskendőzésnek, a tűz a szoba tetőzeten és padlón át beharapódzott a ház falaiba; a tető csakhamar leégett. A színház is, daczára annak, hogy a tűzfal tűzmentesítése által minden veszélyen kívül állónak hitték, most ismét — és pedig súlyosabban veszélyben forog. Mint a szinpadról szemlélően meggyőződünk, a Lehman-féle terem folyosóval összefügg a szinpadal; e folyosó megvédésétől függ már most a színház megmentése. A szinpadon a szinpadon erélyesen dolgoznak; a színház feccskendő mellett sűrűnek. Előadás ez este természetesen nem tartatik. Midőn e sorokat írjuk, a tűz már a színházi épület első és második emeletét is megtámadta. Az ország- és kerepesi utat tömérdek néptömég lepi el. Honvédség s a Mollinay ezred legénysége sorfalat képeznek. A mi ily alkalommal s ekkora néptömég közt igen alkalmatlan zavart okoz, az a közúti vaspálya közlekedése, mely ily körülmények között beállítható azt. Reméljük, hogy e perczen, midőn e sorokat írjuk, félnyolcz órakor, az igazgatóság már ez iránt intézkedett. — Esti 10 óra. A veszélynek vége. A tűz még a színház hátsó épületének két alsóbb emeletébe harapódzott, de a tűzoltóság erélyes tevékenységének sikerült a tűz terjedésének véget vetni. A színház még egész esti 9 óráig veszélyben forgott. A színházban azonban mind a fedélzetet, mind a szinpadra nyíló folyosót, melyről leginkább fenyegetett veszély, folytonos feccskendőzés által megmentették, a tűzértség példás buzgalommal dolgozott, s a nemzeti színház tagjai egész odaadással segítettek az oltásban. Még a nők is hűzták a szivatyukat, s a többi között Bensa Ida kisasszonyt is ott láttuk a szigatyunál. Midőn a tűz kiltört, a színház és színházok az oltásban voltak, mely a tűz színhelyéhez a legközelebb áll. Feleinké asszony felbomlott hajjal menekült ki, s egy bérköcsiben keresett menedéket. Rákosi Szidi k. a. elajult, s úgy kellett a színházból hazavitetni. Emberélet nem esett a tűz áldozatára, bár beszélik, hogy egy kis fiú benn égett volna. A színház kára azonban tetemes. A díszletek majdnem mind elégettek; a ruhatár azonban megmentett. A kárt egyelőre meg sem lehet becsülni, de legalább is 20—30 ezer forintra rug, a

Az aradi nagygyűlés két nevezetes vádra adott kiáltó czafolatot. Egyik az „eszem-iszom“ állítása. Aradon a tagok csak a magánházak szíves asztalainál ettek és ittak ingyen; de a városnak még csak egy kitzött zászlóháza sem került. Ami közebb volt, azt megfizették Aradon, Lippán és Petrozsyben egyaránt. Az aradi kaszinó udvarán például nagyon is drága ár mellett maradtak éhen. Ami ingyen volt, az csupán kóstolóra küldött meghajjal jó borok, melyeket néhány termelő ajándékozott. A radna-lippai szivélyesség alkalmával is a lakomának (igen helyesen) ára volt, noha oly olcsó, minőt csak a vendégszeretet nyújthat. Különben sem a megye, sem a város nem verte magát költségre, amin maga a szivélyes aradi lakosság ütközött meg, nem pedig a nagygyűlés tagjai, kik igen elhibáznak a dolgot, ha bárhova is igényekkel mennének. Egyetlen nagy, mondatni fejedelmi ajándékban részesült a nagygyűlés: az első erdélyi vasúttársulat részéről, mely Aradtól Petrozsyig és vissza, egész nagy vonatot adott két napra a tagok rendelkezésére, ami körülbelül tízezer forinttal ér föl. E példátlan bőkezűsége nem ok nélkül lelkesült fel egy szerzetes tanár, azt kiáltva az erdélyi társaságra: „vivat, crescat, floreat!“

Másik vád az volt, hogy a nagygyűlések mindig aristocratákat illetnek az előnki székbe, nem pedig szakembereket. Ez az a vád nem alaptalan. Volt ugyan ennek is egy jó oldala, mert tán sem Egernek, sem Gömörmegyének oly teljes monographiáját nem bírná irodalmunk, ha az egri érsek és Koburg herceg egy-egy alkalommal első előnki nem lettek volna; de már a fumei nagyur választás Aradon igen meddőnek bizonyult be. József főherceg (az első előnki) nem jelenhetett meg, s Atzél Péter (az első alelnök) sem. Ez utóbbi sógorát veszté s így elmaradása teljesen indokolva volt.

Ez újabb tapasztalatok eredménye az lett, hogy ezuttal nem választottak aristocratákat, hanem az első előnki székbe Kubinyi Ágostont emelték, ki tán mind a tizenöt nagygyűlésen jelen volt, folyvást munkálkodott és értekezett, Aradon is arra buzdította a gazdag szülöket, hogy „gyermeküket ne arisztokratáknak, hanem embereknek neveljék, végül pedig ugyancsak borsosan hányt szemére

leégett épületet nem is számítva. Az intendáns holnap is már előadást akar tartatni. Az éjen át a színház egy század katonaság őrzi, a leégett épületben pedig a tűzértség viraszt, folytonosan locsolva az izzó parázsokat.

Legujabb.

Róma, szept. 13. Az „Opinione“ egy: „Francia politika“ című cikkben ezeket írja: Megelégedéssel vesszük tudomást azon nyilatkozatokról, melyeket — mint állítják — gróf Remusat tett, hogy a francia kormány elismeri az Olaszországban bevégzett tényeket, és soha sem gondol arra, hogy azokkal ellenkezőbe helyezze magát.

A francia kormány csupán azt akarja, hogy a pápa egyházi függetlensége minden támadásoktól meg legyen óva, és hogy a garancia-törvény ne korlátoztassék. — Az „Opinione“ hozzáteszi: Minthogy a francia kormánynak a római kérdésben ez a programja, — bizonyosnak mondható, hogy a két állam közötti viszonyok szilárd alapon és szivélyes egyetértés mellett ismét helyreállíthatók.

Bécs, szept. 13. A „Tageblatt“ szerint Londonban azon hir kering, hogy a királytól Wales hercegezt társ-uralkodóvá akarja tenni. — A Páris körüli keleti erdők e hó 22-én hivatalosan át fognak adatni a francia hatóságoknak.

Prága, szept. 13. Gr. Chotek átvevé a helytartóság vezetését és elfogadta a hatóságokat. A nagybirtokosok mai választásánál a németek nem jelentek meg.

München, szept. 13. A miniszterelnök ma Reichenhallba utazott, hogy Bismarckkal a főpapság ellen követendő eljárását illetőleg tanácskozzék.

Versailles, szept. 12. A nemzetgyűlésben Perier Kázmér előterjeszti a budgetbizottmány jelentését, a pénzügyminiszternek az összes adók után kirovandó tizedpótlékra vonatkozó javaslat tárgyában. A jelentés arra emlékeztet, hogy a már megszavazott új adók 300 millió bevételt biztosítanak.

A bizottmány által javasolt további adók: a butorokra, lovakra, kocsiakra és biliárdokra — további 120 millió bevételt képeznek. Az államkincstár saját bevételei szintén 120 milliót tesznek. A bizottmány tehát nem tartja szükségesnek a tizedpótlékokat.

A jelentés kiemeli továbbá, hogy a kormány a bizottmány előtt azon óhaját nyilvánította: halasztassék el az új adók feletti tanácskozás a munkálatok újra felvétele utánra. A bizottmány az ily kérdéseket nem tartja ugyan elhalaszthatóknak, — azonban engedve a köztársaság elnöke személyes megkeresésének, az elhalasztásba beleegyeztek, oly feltétellel, hogy a munkálatok elég korán felvételssenek a végül, hogy az új adókat 1872. jan. 1-je előtt meg ne lehessen szavazni.

Ezen engedmény — így végződik a jelentés — semmiesetre sem tartalmazza a bizottmányi javaslatnak elejtését a tizedadó pótlékra vonatkozólag, melynek elvetését a bizottság a kamarától kívánja.

Erre az 1871-ki kiigazított budget tárgyalatott. — A 10. fejezethez (nyugdíjak a császárság főbb tisztviselői részére) Gichard módosítványt adott be, mely szerint — az 1856. júliusi törvény megvalósításával engedélyezett minden nyugdíjak hat hó alatt átvizsgálandók is ezek közül azok, melyek nem kiváló szolgálatokért, vagy vagyonbeli szegénység miatt adandók, visszavonásának és a nagy könyvből töröltessenek ki. Ezen módosítvány 352 szóval 204 ellen elfogadtatott.

Arad-megye előkelő birtokosságának, hogy e nagy gyűléstől távol maradt, s nem mutatott élénk részvétet, mint másol más megyék előkelői.

Az alelnökök egyike most főorvos, másika vegytanár, harmadik geológ. Mind szakférfi. Különben is ép az aradi nagygyűlés bizonyítja be, hogy az előnki szék tekintélye végett nem szükség más körből keresni férfiakat, miután jelenleg is dr. Poór Imre — előadásai és egész vezetése által — oly kitünőleg előnkölt, hogy a közgyűlés méltán szavazhatott neki köszönetet.

Az egész gyűlésezés folyamában csak egy (sovány) közebed, egy nyári bál a honvéd-segélyezés javára s egy vasárnapi kirándulás volt. A többi nap, sőt némely este is munkában telt el. Nagyobb kirándulást csupán a zárulás után rendeztek Petrozsyben, e naponkint emelkedő bányatelepre, honnan a társaság egy kisebb része — Arányi tanárral — Vajda-Hunyadra szintén elzarándokolt, megnézni a történelmi kegyelet és szép helyét, mely jelenleg igen lassan építenek, mert az hiányzik, mit Petőfi az élet „szekérkenő“-jének nevez. De épül legalább s e pompás góthvár meg lesz mentve az idő emésztő fogától. Oly ódon szép épület ez, melyet sokszor álmódózza keres föl mind az, aki egyszer járt benne.

„En revant, j'y suis, mint Rousseau mondá. S hogy az idén vagy kétszáz távol lakó magyar ember megismerte ezen, a történet és építészeti által fölszentelt helyet: az is csak a nagygyűlésnek köszönhető.

Nem is lehetséges, hogy az a fa, melyet dr. Bene ültetett, s harmincz év óta anyyi derék, tudós és hazafi ápolat, egykönnyen meg lenne dönthető. Jó gyümölcsök teremnek rajta, azért dongnak körülötte a darázatok.

A megháidai gyűlés — az előjelek után ítélve — még népebb lesz, s óhajtható, hogy ez alkalommal jöjjenek el a duzzogók is, s adják elő reformjaikat, mert a jó orvoshoz nem az illik, hogy szidja a bajt és betegséget, hanem hogy gyógyítsa teljes buzgósággal.

Ujdonságok.

* Szapary Béla gróf örökössei az Aschaffenburgnál történt vasuti szerencsétlenség következtében kártérítési keresetet indítottak az illető társaság ellen. A vasúttársaság be sem várva a pört, maga 50,000 forintot ajánlott az örökösöknek.

* Pestről írják nekünk: Kecskeméthy Aurél még ez év lefolyása előtt egy határozottan conservatív szemléti lapot fog megindítani, melyben Asbóth János mint főmunkatárs veendő részt. A költségeket egyelőre br. Senyenyei és Majláth György urak fogják fedezni.

* A váltóláz Csánádmegyében, de különösen Makón oly nagy mérvet öltött s oly rendkívüli megsporitá a halandóságot, hogy a „Maros“ vezércikkben szelölötteti e bajt s javasol ellene egészségügyi rendszabályokat. E jarvány veszélyes jellegét eléggé mutatja azon magánúton vett hírlünk, hogy a Návay-uradalomban ezideig 60-an betegedtek meg a cselédség közül s 9 már elhalt.

— Bosco E., a régebbi időben annyira híressé vált Boscofia, ki nem rég Pesten és jelenleg Szegeden nagy tetszés közt tartja büvészeti előszelőit, a jövő hét elején, kedden vagy szerdán, városunkba érkezik, s több előadást szándékozik itt rendezni. E jeles büvészről a pesti lapok sok dicsérettel emlékeztek meg, a többi közt a „Főv. L.“ ily ír róla: Bosco nem tartozik a közönséges büvészek közé, kik zazzal és ámitó föllépéssel öles plakátokon hirdetik magukat; előadásának kezdetén elmondja, hogy mutatványai részben ismeretek lesznek, de ez őszinte vallomás mitsem von le az azok érdekességéből, mert rendkívüli gyorsasága és találékonysága még a többisről látott dolgokat is az ujdonság színében tünteti föl. Hirneves atyjától nem csupán a kezek gyorsaságát, de az előadás érdekes élelenségét is örökölte.

— Az izraeliták ellen nem egy helyről emelkednek vádak a germanizatio terjesztéseért. Most dr. Rokonyi Lipót rabbi ezt az által akarja megczafolni, hogy magyar nyelven ad ki oly lapot, mely az izraelita ügyeknek lesz szentelve, és reményli, hogy a csattanós válasz tömeges pártolásban fog részesülni, s a magyarországi izraelitasság vállvetve támogatandó oly közlöny, melynek czélla lesz oly irányban hatni, amint azt a magyar szellemi cultura és civilizatio igényli, figyelmet fordít a tanügyre is, amellé küzdve; hogy ott az emberiség, haza s a zsidóság követelményei egyesítssenek. A közlöny címe: „Magyar izraelita“ lesz, s hetenkint csütörtökön jelenik meg egy nagy iven, októbertől kezdve. Tehát régebbi czim alatt indul meg új vállalat, s óhajtjuk, hogy több eredménnyel, mint néhai névelője, mely ma már német lappá lett. Előfizetési ára egész évre 6 frt, negyedévre 1 frt 50 kr, mely 17-kezdek a szerkesztőhöz (Pest, király utca 17-dik szám 2-dik emelet) Rokonyi rabbihoz, mint szerkesztőhöz küldendő.

* Birói pályázata. A hivatalos lapban a budapesti kir. kereskedelmi és váltó-törvény-széknel szervezendő birói és jegyzői állomásokra nyitattik pályázat. A pályázat így szól: A folyó é. XXXI. és XXXII. törvényzikk értelmében a pesti királyi váltó-törvényzék az első folyamodásu kir. tvszéknek életlehetőségek megszűnésén: Budapestben királyi kereskedelmi és váltó-törvény-szék fog szerveztetni. — Ezen törvényzékhez a birák 2000 forint évfizetessel és 400 forint lakbérrel, a jegyzők pedig 1200 és 1000 forint évi fizetessel és 200 frt lakbérrel fognak kineveztetni. — Felszólíttatnak ennél fogva mindazok, kik a nevezett állomásokra pályázni óhajtanak, hogy kelően felszerel s szabályszerű bélyeggel ellátott kérvényüket f. é. okt. hó 15-ig az igazságügyminiszteriumhoz nyújtsák be. A pályázók a birói hivatalviselésre szükséges jogi képzettségüket az 1869. évi 4-ik t. cz. 6. és 7-ik §§-ai értelmében hitves bizonyítványokkal tartoznak kimutatni. — Közhivatalokban töltött szolgálatokról szóló bizonyítványaik és okmányaik szintén előterjesztendők. Pest, szeptember 12-én a kir. igazságügyminiszterium.

* A reformátusok debreczeni főiskolájában a jövő 1871-ik évi szorgalmzsa a vásár közbejövetele miatt, október hó 12-én veszi kezdetét. Ezt megelőzőleg, a mult tanévben a szigorlatokon meg nem jelent, vagy nem elegendő osztályzatot nyert tanulók, ugy szintén a rendes magánvizsgáról elmaradt magánjog-hallgatók pót és javító vizsgája október 2-dik és 3-dikán leend. Végre a felvételek és aláírások határidejéről ugyancsak okt. 4—11-ke tűzetik ki.

† Özevgy Szabó Józsefné, született Kiss Róza saját, egy gyermekkel: Sándor, Károly és József nevében fájdalmas és szomorodott szívvel jelenti szeretett férje, illetőleg atyjának: Szabó Józsefné folyó évi szept. hó 14-én reggeli 8 órakor, élete 65-ik évében, hosszas betegkedés következtében történt gyászos halálát. A boldogult hült tetemei f. hó 15-én délutáni 3 órakor fognak (haltár 6-ik sz. a. házból) r. k. szertartás szerint örök nyugalom helyére kísértetni; — az engesztelő szent mise-áldozat pedig f. hó 16-án délelőtti 10 órakor fog az egzek Urának bemutatattani. — Béke és áldás az elhunyt porai felett!

* A Görgey-féle bünperben hétfőn mondatott ki az ítélet. Az államügyész végzása s dr. Singer védbeszéde után Görgey maga mellet szólt fel; erre a törvényzék a következő ítéletet hozta: Görgey Sándor a csalásnak, a fajtalanlásra és lopásra való csabításnak büntényében bünösnek találattik és öt évi, Görgey Luiza pedig csalás miatt két évi súlyos börtönre ítéltetik a nemesség elvesztése mellett. Görgeyné, ki eddig szabad lában állott, azonnal elfogatott. Mindkét vádlott felebbezést jelentett be.

* Egyemberiesontváz, mely nemrég Eszéken egy házban találtatott, sok beszéd tárgyát képezi. Egy öreg polgár emlékezik meg arra, hogy mintegy 40 évvel ezelőtől azon a helyen, hol most a sörház áll, egy timár lakott, ki nevével folytonos viszálykodásban élt. Egyszerre nyom nélkül eltűnt, és a Dráva folyó mellett, hol a háza állott, egy pár csizmját és ruháját találták, de neki ma-

gának semmi nyoma sem volt, és a halászok a legnagyobb erőfeszítés daczára sem tudták hulláját megtalálni. Rövid idő múlva özevgyt egyik legénye vette el, kivel már régebbi idő óta szerelmi viszonyban élt. A polgár, kitől e hir származik, meg van győződve, hogy e csontváz a timáré, ki akkor nejtől alattomosan meggyilkoltatott. Családjából már senki sem él.

* A hangfejllesztés titka. A külföldi brit consuloknak jelentéseiből, melyeket ezek a kék könyv alakjában közzétettek, sok oly dolgot megtudhatunk, melyekre eddig az angol consulok ki nem terjesztették figyelmüket. Így például Severn consul föfedezte annak titkát, hogy miért van a rómaiaknak oly szép hangjuk. Egyszerűen azért, mert a talián anyák gyermekeiket rendszerint pólyázgatják (amit tudvalevőleg Angliában nem tesznek). Ha az anya házon kívül van elfoglalva, az ilyen gyermeket pólyánál fogva egy zsinnegel a falra felkötik, s így órákig hagyják sírni, ami a hangszervezetnek fejlesztésére az ottani hiedelem szerint ritka jó hatással van. — Ha ez csakugyan így van, nem ártana a mi énekeseinket és énekesnőinket is ekkép felkötögetni naponkint pár órára.

* A föld tengelyét meg kell kennei. Hall kapitány az amerikai közönség az éjszaki sarkra teendő utazása előtt tömérdek ajándékkal halmozta el, melyek a „Polaris“ fedélzetére hordattak. Ez ajándékok közt volt egy czinszelence is e felirással: „Nem bontandó előbb ki, mint míg a „Polaris“ a jegestengert elérte. A titokteljes szelence tartalma azonban előbb jött napvilágra, miután e szelence a berakodás alatt véletlenül feltörtet. A szelencében szabadalmazott tengelykenőcs volt és egy levél, melyben Hall kapitány vagy öt tululó utódai arra kéretnek föl, hogy e lanyhán forgó világ tengelyét, ha az éjszaki sarkon megtalálják, kenjék jól meg. Kenőcsétől bizonyosan gyorsabban fog forogni.

Beata simplicitas! Az „Arader Tageblatt“ szellemus tudósítója azzal vádol engem, hogy már huzamosabb idő óta a lámpák csak egyegyed 9-re gyujtattak meg és hogy a lámpagyujtó azt mondá, hogy ő maga egyszerre nem gyujthat mindent. Ha a tudósító eddigi babérait az irodalom terén szerezte volna, ugy bizonyára tudná, hogy van olyan idő is, midőn a lámpák 9 után gyujtathatnak meg és minél rövidebbek lesznek a napok, annál hamarabb gyujtának meg a lámpák a város által készített naptár szerint. Lámpagyujtó van 6, és az is nagy nehezen tehet eleget a légszelvilágítási lámpa hálózatának. Nagyon okosan felelt a lámpagyujtó, hogy ő maga egyszerre nem gyujthat meg minden lámpát, hanem jó volna, ha a tudósító ur koponyájában is volna egy kis szesz, de olyan mely égne, hogy világosan szemlélhethé a történeteket és hibeiben tudósítanó olvasó közönségét. — Saját érteke szempontjából mostani állásában is több tactust ajánlhatok neki, mint van neki ott, hol dirigált.

Az aradi légszesz-intézet vezetője.

Az aradmegyei takarékpénztár a takarékpénztári betételeket 6%-kal kamatoztatja, leszámítol naponta piaci és telepített váltókat, előlegez értékpapirokra és nyers terményekre, mindennemű állam- és értékpapírok megvételét és eladását a pesti és bécsi börzén a legillendőbb feltételek mellett eszközözi.

Közgazdaszat.

— A termés Moldrában. A jassyai osztrák-magyar konszultus a terméről Moldrában hiv. adatok nyomán, a következőket közli: A neamtzi (piatrai) kerületben a mult évben is nagyon szűk volt a termés, úgy hogy alig fedezheté a szükségletet és kivételre nem lehet gondolni, elannyira, hogy a kormány még az iránt is megette az előleges intézkedéseket, hogy a netalán kiütendő éhségen segítsen. A folyó évből a víz tett ismét nagy árákat. F. évi jul. 8. és 9. a Bisztricia hegyi folyó túllépte partjait és roppant pusztításokat okozott. Csak a fakeskedőknek okozott kár 200,000 aranyra becsültek. Galaczban a fa árát roppant módon emelkedik. Ezen alkalommal igen sok emberélet is vesztett el. A malmok elszállították s a liszt ára kiláncint egy arannyal emelkedett. — A kakaui kerületben az aratás igen jó volt; a buza már mind be van takarítva s a tengeri is, mely a szárazság következtében sokat szenvedett, a beállott esőzések folytán nevezetesen javult. A vasut közlekedés Bakau és Adjud között igen nehéz. — A jekutschi kerületben csak augusztus közepe felé állott be elkészése az eső. Itt a termények a nagy szárazság következtében sokat szenvedtek. Most teljes erővel dolgoz a széna betakarításán. A jutova-berla kerületben a vetemények az eső hiánya folytán sokat szenvedtek. Aug. 5—13-ig országos eső esett. Ezen hosszasan tartó esőzések a learatott gabának ismét megártott. A tengerit a nedvesség megjavította. — A falcsi-huschi kerületben aug. második hetében ismét nagy eső esett, mely megakadályozta az aratást, s a betakarítást. E kerület egy része egy jul. 16-án végbement nagy jegező következtében jelentékeny árákat szenvedett. Így Bokotni, Raducanin és Bosya környékén a rozs, buza és szőlő teljesen tönkrement. — A cabuli kerületben 1—10-ig nagy eső volt. E kerületben a nagy hőség s a száraz szelek következtében a buza nagyobbbrészt elromlott. — A jassy kerületben szintén beközöntött az eső augusztus második hetében. A gabona, mely a munkaerő hiányában még a szántóföldeken hevert, sokat szenvedett ezen esők következtében. A roppant gyors átmenetek az aszálytól az áradászerű esőre, nem igen voltak jó hatással a gabna fejlődésére, de mivel most már mérsékelt szép idő állott be, legalább a tengerire nézve várnak jó termést. A betakarítás is most már akadálytalanul foly. Aug. 14—19-ke közt Jassyban a gabnaárak következőleg jegyezettek:

